

**SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI
„INTELEKTUALIŚCI W OKOWACH TOTALITARYZMÓW.
KONTESTACJA. KOOPERACJA. KOLABORACJA”
ZORGANIZOWANEJ Z OKAZJI 70. ROCZNICY SONDERAKTION
KRAKAU (KRAKÓW, 4–6 LISTOPADA 2009 ROKU)**

W dniach 4–6 listopada 2009 roku młodzież Koła Naukowego Historyków Studentów UJ przeprowadziła konferencję naukową *Intelektualiści wobec totalitaryzmów. Kontestacja. Kooperacja. Kolaboracja*. Dyskusje i referaty skupione wokół tego tematu miały przypominać podstępne zatrzymanie przez Niemców profesorów krakowskich w 1939 roku, czyli tzw. Sonderaktion Krakau. To właśnie postawa i los profesorów krakowskich były dla nas pretekstem do rozważań nad relacjami pomiędzy intelektualistami a systemami totalitarnymi, historia 183 aresztowanych naukowców była świadectwem oporu świata nauki wobec świata ideologii. Kiedy w maju 2009 roku Ośrodek Promocji i Informacji UJ zaproponował nam zorganizowanie sesji naukowej, ani przez chwilę nie mieliśmy wątpliwości – tym musimy zająć się właśnie my, studenci historii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Podczas inauguracji w sali nr 56 Collegium Novum dr hab. Artur Patek powitał uczestników i słuchaczy konferencji, zwracając uwagę na bezprecedensowość zatrzymania profesorów w 1939 roku. Profesor dr hab. Julian Dybiec, opiekun naukowy konferencji, wprowadził słuchaczy w temat odmiennego podejścia do świata nauki w XX wieku, w porównaniu do XIX-wiecznego, stosunkowo liberalnego modelu badań naukowych. Wykład inauguracyjny wygłosiła dr hab. Irena Paczyńska, znawca i wydawca źródeł dotyczących tzw. Sonderaktion Krakau. Wykład ten szczególnie mocno oddziaływał na uczestników konferencji – zarówno szeroki kontekst planów niemieckich, jak i szczegółowy opis jego realizacji uświadomiły nam rozmach i niewyobrażalną determinację w niszczeniu polskiej nauki. Zresztą następnego dnia przyszło nam wielokrotnie odwoływać się do sformułowań, które padły z ust profesorów podczas inauguracji.

Zaczęliśmy od referatów ściśle związanych z rocznicowymi wydarzeniami – losy żydowskich ofiar zatrzymania profesorów krakowskich, reakcja środowisk zagranicznych oraz sylwetka Profesora Stefana Szumana stały się dla nas wstępem do szerszych rozważań nad losem intelektualistów w okowach obu europejskich totalitaryzmów. Podczas obrad wysłuchaliśmy referatów dotyczących zarówno osobistości z pierwszego planu dziejowych wydarzeń (np. o głównym architekcie III Rzeszy Albercie Speerze), jak i działających w środowiskach lokalnych (np. o bohaterskim księdzu Janie Góraliku, którego działalność społeczna w okolicach Opawy jest trudna do przecenienia). Pojawiał się zatem problem kontestacji i kolaboracji z reżimem totalitarnym. Postawy

studenckiej organizacji „Bratniak” podczas trudnych lat okupacji przedstawił doktorant Wydziału Historycznego Mateusz Drozdowski. Przyszło więc nam porównywać kondycję dzisiejszej społeczności studenckiej do tej przedwojennej i mimo ogólnego przecieży optymizmu i entuzjazmu wobec rozmaitych działań konstatowaliśmy, że jeszcze wiele nam brakuje do aktywności naszych międzywojennych rówieśników.

Na szczególne podkreślenie zasługuje udział w obradach polskich studentów ze Lwowa. Odważne i ciekawe referaty nie tylko przybliżyły nam kontrowersyjne dzieje pomnika profesorów lwowskich, zamordowanych w lipcu 1941 roku, ale pokazały, jak wielkie znaczenie ma dawna inteligencja dla młodej polskiej inteligencji we Lwowie współcześnie. Przy tej okazji nie zdziwi fakt, że referat jednej z uczestniczek konferencji oscylował wokół dokonań i postawy Profesor Karoliny Lanckorońskiej, podkreślającej zarazem tak bliskie związki Lwowa z Krakowem.

Goście z Łucka nie zdołali dojechać z powodu epidemii grypy na Ukrainie, ale ich referaty zostały odczytane na konferencji i także wzbudziły zainteresowanie słuchaczy. Łuck zatem, tak silnie przed wojną związany poprzez badania naukowe z Krakowem, także i teraz podkreślił w dużej mierze krakowskie korzenie swoich środowisk intelektualnych.

Goście spoza Krakowa – mgr Krzysztof Ziental z Uniwersytetu Wrocławskiego i mgr Jakub Zieliński z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika – mieli swój szczególny wkład w obrady, bowiem referat o Albercie Speerze przedstawiony był z punktu widzenia historyka sztuki, zaś referat o „marcu” 1968 roku w PRL i USA prezentował nam perspektywę socjologa na to wydarzenie. W sali nr 56 trwała nieustanna rotacja studentów – przez cały dzień przychodzili studenci zainteresowani poszczególnymi referatami.

Szczególne podziękowania należą się Panu Prof. dr. hab. Julianowi Dybcowi, który nieustannie przez dziewięć godzin towarzyszył nam w obradach, swoją erudycją i autorytetem wspierał dyskusje nad trudnym problemem relacji intelektualistów z totalitaryzmami.

Nieodłącznym elementem naszych obrad miał być udział w Uniwersyteckim Dniu Pamięci. Chyba szczególnie na lwowiakach uroczystości zrobiły największe wrażenie, my zaś chcieliśmy pokazać, że za ogólnostudencką deklaracją „studenci pamiętają” kryje się autentyczna chęć uczczenia rocznicy tamtych tragicznych wydarzeń.

Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dr hab. Karol Musioł podkreślał podczas obchodów, że dzień 6 listopada nie może być dniem żałoby, bowiem prawda i potrzeba swobodnych działań naukowych ostatecznie zwyciężyły. Aby te słowa mogły dalej wyznaczać charakter obchodów, potrzebne jest, by młode pokolenie podtrzymywało pamięć o tamtych wydarzeniach.

Jakub Maciejewski